

דיקנט הלימודים האקדמיים, בראשות דיקן הלימודים האקדמיים פרופ' אופיר מינץ-מנור, ממונה על הטיפול בכל הנושאים הכלכל-אוניברסיטאיים והעל-מחלקתיים הנוגעים ללימודים באוניברסיטה הפתוחה. הדיקנט אחראי לעיצוב מדיניות ההוראה, לגיבוש הנהלים, הכללים והתקנות המחייבים את הסטודנטים והסטודנטיות במהלך לימודיהם וכן לעיצוב של מתכונת ההנחיה בקורסים, לפתיחה של קבוצות לימוד ברחבי הארץ ולהדרכה והכשרה של סגלי ההוראה במחלקות השונות.

בדיקנט שלוש מחלקות שמטרתן לקדם את איכות ההוראה והלמידה וכן את השירות הניתן לסטודנט בתחום הלמידה: המחלקה להוראה וללמידה, מחלקת הייעוץ ללימודים אקדמיים והיחידה להתמדה.

בשנת תש"ף נפתחו 5,834 קבוצות לימוד ב-777 קורסים אקדמיים. קבוצות הלימוד פעלו ב-86 מרכזי לימוד ברחבי הארץ.

לסטודנט או לסטודנטית שהם עובדי השלטון המקומי. התכנית ייחודית גם בכך שהיא מציעה מסלול לימודים ייעודי ומובנה בלמידה מקוונת ובה בעת פרוסה בכ-20 קבוצות לימוד בכל רחבי הארץ, כולל ואדי ערה (שלוש קבוצות), שפרעם, אילת ועוד. בכך מגשימה התוכנית את חזון האוניברסיטה הפתוחה להנגיש את לימודי התואר השני למגוון אוכלוסיות.

מוסמך בהיסטוריה

התוכנית לתואר שני בהיסטוריה החלה לפעול באוניברסיטה הפתוחה בסמסטר 2018א. מטרת התוכנית היא לחשוף את הסטודנטים והסטודנטיות להיסטוריה של מגוון תרבויות וחברות ולמגעים ביניהן, בתקופות ובמרחבים גיאוגרפיים שונים. חשיפה זאת נעשית תוך היכרות עם הדיונים המרכזיים בסוגיות היסטוריות ובשיטות מחקר שונות. התוכנית כוללת מסלול עיוני (ללא תזה) ומסלול מחקרי. בתוכנית שלוש מגמות לימוד: היסטוריה רב-תרבותית; היסטוריה של עם ישראל; והיסטוריה של המזרח התיכון בעת החדשה. הסטודנטיות והסטודנטים בתוכנית נדרשים לבחור מגמת התמחות. בד בבד (וכחלק מהרציונל המנחה גם את תוכנית התואר הראשון בהיסטוריה) מעודדים אותם לקחת חלק בקורסי בחירה ממגמות נוספות. קורסי החובה בתוכנית משותפים לסטודנטים ולסטודנטיות משלוש המגמות, ומטרתם ליצור תשתית לימודית ומחקרית משותפת.

הלימודים בתוכנית מתקיימים בקבוצות קטנות (20-25 סטודנטים וסטודנטיות) ומתבססים על הוראה היברידית (השתתפות פעילה בכיתה או התחברות מרחוק באמצעות זום וכן באמצעות אתרי הקורסים). הקורסים מועברים על ידי מורי ומורות התוכנית, כולם חוקרים וחוקרות פעילים בתחומם.

תוכניות ומתכונות לימודים שהוצעו לראשונה להוראה

תוכניות חדשות לתואר ראשון

- בוגר (B.A.) בתקשורת במתכונת חד-חוגית
- בוגר (B.Sc.) בפיסיקה במתכונת חד-חוגית

תוכנית חדשה לתואר שני

- מוסמך (M.A.) בממשל ומדיניות ציבורית

חטיבות חדשות

- חטיבה בתרבות המוסיקה
- חטיבה בבלשנות

תוכנית חדשה לתעודת הוראה

- תעודת הוראה בתקשורת

מבט על תוכניות לתואר שני

מוסמך בממשל ומדיניות ציבורית

התוכנית לתואר שני בממשל ומדיניות ציבורית היא תוכנית המוסמך הראשונה שהחלה לפעול באוניברסיטה במסגרת האוטונומיה שהוענקה לה על ידי המל"ג לפתיחת תוכניות לימודים לתואר שני ולהענקת תארים בהן. התכנית הושקה בסמסטר 2020א, ובשנתה השנייה ילמדו בה כ-330 סטודנטים וסטודנטיות. התכנית קמה על בסיס המגמה בממשל ומדיניות ציבורית בתוכנית המוסמך ללימודי דמוקרטיה.

ייחודה של התכנית הוא בכך שהיא בין-תחומית ומשלבת את עולמות הידע של מדע המדינה, סוציולוגיה וכלכלה. היא מיועדת לעובדי ולעובדות המינהל הציבורי, בדגש על עובדי ועובדות השלטון מקומי. לצורך זה היא מקיימת מסלול לימודים בשלטון מקומי ונהנית ממלגות בסך 10,000 ש"ח

הוראה ולמידה

המחלקה להוראה ולמידה אמונה על הובלה של תהליכי עומק רוחביים כלל-אוניברסיטאיים לקידום ההוראה והלמידה. היא פועלת לשם כך בשני תחומים משלימים: פיתוח כישורי למידה לסטודנטים ולסטודנטיות ופיתוח פדגוגי של ההוראה.

בשנת תש"ף המשיכה המחלקה להוראה ולמידה לקדם את העשייה בנושא טיוב והתחדשות של דרכי ההוראה והרחבת השיח על התאמתן לעידן הנוכחי. עשייה זו קיבלה משנה תוקף בתקופת הקורונה, שבה נדרשה האוניברסיטה לתת מענה מיידי עם המעבר הגורף להוראה מקוונת, הן בנוגע לסטודנטים ולסטודנטיות והן בנוגע לסגלי ההוראה.

המדור לקידום ההוראה הרחיב את היצע הסדנאות המקוונות לפיתוח מקצועי של סגלי הוראה, והופעל שירות "עוד מבט" המאפשר התייעצות פדגוגית ממוקדת במגוון תחומים הנוגעים לפיתוח ההוראה בקורס ולניהול צוות המנחים והמנחות בו. כמו כן התקיים פיילוט הוראה מקוונת בקבוצות רגילות בסמסטר 2020, וניתן סיוע למרכזי ומרכזות הוראה המעוניינים לעדכן את מתכונת ההוראה בקבוצות הרגילות (שינוי פריסה של שעות המפגשים, שילוב משאבים א-סינכרוניים, שינוי אופיו של המפגש הסינכרוני וכו').

סמסטר 2020 קיבל תפנית חדה באמצע חודש מרס עם פרוץ הקורונה, ובאופן מיידי הפך כולו מקוון. כל קבוצות הלימוד שתוכננו ללמוד למידה פרונטלית, הומרו לקבוצות מקוונות. מהלך זה הצריך פעילות מאומצת בזמן קצר מצד כל המחלקות המינהליות והאקדמיות באוניברסיטה.

המחלקה להוראה ולמידה נערכה לתת מענה מקיף לסטודנטים ולסטודנטיות, שרבים מהם נדרשו לראשונה להתנסות בלמידה במפגשי הנחיה מקוונים. המעבר הגורף מהוראה פרונטלית להוראה מקוונת דרש גם הכשרה מיידי של מאות מנחים להוראה מקוונת. להרחבה בנושא זה ראו "זרקור" בעמוד 38.

אתגר משמעותי נוסף בתקופת הקורונה היה המעבר לבחינות מרחוק (הערכות חלופיות). גם בנושא זה נדרשה היערכות מיידי בזמן קצר לפיתוח חלופות לבחינות

לקראת שנת הלימודים תשפ"א הגישו 341 סטודנטיות וסטודנטים מועמדות ללמוד בתוכנית, למעלה ממחציתם בוגרי האו"פ. מתוכם 190 הם סטודנטים פעילים וכ-100 משלימים דרישות לקראת קבלה כסטודנטים וכסטודנטיות מן המניין. לתוכנית שני בוגרים במסלול העיוני. שישה סטודנטים התקבלו למסלול המחקרי, הצעות המחקר של שניים מהם אושרו, וארבעה נוספים נמצאים בתהליך מתקדם של גיבוש הצעת מחקר.

קורסים שהוצעו לראשונה להוראה

המחלקה להיסטוריה, לפילוסופיה ולמדעי היהדות

אפיסטמולוגיה: תיאוריות של ידיעה ואמונה
חלום בלהות או אופקים חדשים (תואר שני)
ידע מדעי בעולם המוסלמי (תואר שני)
מעברים של ידע בתרבות היהודית (תואר שני)
נשים ומגדר בעת קרב ומשבר לאומי (תואר שני)
פולמוסים ועימותים ציבוריים (תואר שני)
תכנים של מצבים נפשיים

המחלקה לספרות, ללשון ולאמנויות

מתודולוגיה של הוראת הקולנוע

המחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה

התנסות מעשית בפסיכולוגיה (תואר שני)
טיפול וייעוץ תעסוקתי

המחלקה לניהול ולכלכלה

השקעות אימפקט: חדשנות חברתית וקיימות (תואר שני)
סוגיות עכשוויות בניהול משאבי אנוש

המחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת

כלכלה פוליטית בין-לאומית
מבוא למדיה חדשים
סמינר דידיקטי בתקשורת
פרקטיקום בהוראת התקשורת
תקשורת ושיח בחברות דמוקרטיות

המחלקה למדעי הטבע והחיים

פיסיקה קוואנטית 2

יצירת אמון תוך הקשבה ושאלת שאלות, תיאום ציפיות, ניסוח תוצרים ייעוציים וחיזוק הקשר בין השלבים ייעוץ-הרשמה-התמדה-הצלחה.

ייעוץ ללימודים אקדמיים מלווה את הסטודנטים והסטודנטיות בתכנון הסמסטרואלי והשנתי של לימודיהם, בבנייה של תוכניות הלימודים, בהתלבטויות בנושאי הלימוד ובהנגשה של מנגנוני תמיכה ושירות באוניברסיטה. הייעוץ ניתן במגוון דרכים – פנים אל פנים, טלפונית, בדוא"ל או באמצעות מערכות טכנולוגיות. תשומת לב יתרה ניתנת לקהלים מיוחדים, כגון תלמידי ותלמידות תיכון, חיילים, אסירים, סטודנטים דוברי ערבית, סטודנטים חרדים וסטודנטים יוצאי אתיופיה. בד בבד חברי וחברות סגל מהמחלקות האקדמיות נותנים ייעוץ מעמיק בתחומי התוכן הנלמדים באו"פ.

כמו בכל תחום אחר, גם בייעוץ ללימודים אקדמיים השתנו תהליכי עבודה בתקופת הקורונה. הפניות היו בעיקר בנושאים רגשיים הנוגעים להתמודדות עם אובדן עבודה, חוסר ודאות לגבי אופן הלמידה מרחוק וקושי בניהול הלימודים במקביל לשינויים הפתאומיים בשאר תחומי החיים. כתוצאה מתהליכים אלו היה צורך בהכשרות מקצועיות הנוגעות להעצמת סטודנטים וסטודנטיות ובמתן סיוע בכל הנוגע למוימוניות רכות של הכלה ותמיכה כדי לסייע להם בהמשך יציב של לימודיהם. זאת ועוד, חל זינוק משמעותי בייעוץ מבוסס טכנולוגיות וידיאו (זום). זינוק זה שיפר תהליכי עבודה ופיצה על חוסר היכולת להגיע לייעוץ פנים אל פנים.

אפיקי מעבר

אפיקי מעבר מאפשרים למעוניינים להתחיל את הלימודים לתואר ראשון במסגרת הגמישה של האו"פ (ללא דרישות סף של ציון פסיכומטרי או תעודת בגרות). הצלחה במקבץ קורסים בהתאם לדרישות אפיק המעבר מאפשרת לבחור בין השלמת תואר באו"פ לבין מעבר לאוניברסיטה אחרת להשלמת התואר.

השנה נוספו אפיקי מעבר אלה:

- אפיק מעבר לתואר בהנדסת מערכות מידע בטכניון
- אפיק מעבר לפקולטה להנדסה בירפואית בטכניון
- אפיק מעבר למסלול ההנדסת חומרים ולמסלול ההנדסת חומרים/ביולוגיה בטכניון

הפרונטליות, תחילה למועדי ב של סמסטר 2020 א ובהמשך לסמסטרים ב וג. בהתגייסות משותפת של המחלקות האקדמיות והמינהליות של האוניברסיטה עוצבה תשתית ההתנהלות של ההערכות החלופיות, פותחו תהליכי עבודה והנחיות למרכזי ומרכזות הוראה ולסטודנטים וסטודנטיות והופץ מידע על המערכות התפעוליות לבחינה. נקבעו דרכים לתת מענה לבחינות פרונטליות במקרים הנדרשים תוך הקפדה על הנחיות צו "בריאות העם" והנחיות המל"ג, ניתן טיפול ייחודי לתלמידי ולתלמידות חו"ל לרבות מציאת פתרונות מחשוביים והתאמה של מערכות המחשוב להפעלה, לבדיקה ולקליטה של סוגי ההערכות השונים וכן נעשו פעילויות רבות נוספות. דיקנט הלימודים האקדמיים סייע להבנות את סוגי ההערכות החדשות, וכן סייע בהדרכת מרכזי ומרכזות ההוראה (במפגשים קבוצתיים ופרטניים) ובכתיבה של חומרי הדרכה לליווי הסגל, הן בפן הפדגוגי הן בהטמעת התהליכים החדשים.

לצד עשייה זו נמשך השיח על ההתחדשות בהוראה ובלמידה. יום ההוראה והלמידה התקיים בפעם השלישית, ונושאו השנה היה "חיבורים יוצרים התחדשות". הכנס נתן במה לעשייה מקדמת, מחדשת ומשמעותית בתחומי ההוראה והלמידה באו"פ. פרס דיקן הלימודים האקדמיים ליוזמות ולהתחדשות בהוראה הוענק לשישה חברי וחברות סגל הוראה על פועלם בתחום.

מפגש חשיבה נוסף בשם "קורונה Take Aways – הוראה, תמיכה והערכה לאחר הגל הראשון" נערך בתום סמסטר 2020. המפגש התקיים במתכונת מקוונת, והוא הניב מסמך מסכם שכלל לקחים ותובנות יישומיות בהיבטים של הוראה, תמיכה בסטודנטים ובסטודנטיות והערכה מרחוק. במפגש לקחו חלק כ-260 חברי וחברות סגל אקדמי ומינהלי, והוא זכה לשבחים.

ייעוץ ללימודים אקדמיים

מחלקת הייעוץ ללימודים אקדמיים מלווה אלפי סטודנטים וסטודנטיות במהלך מחזור החיים האקדמיים באוניברסיטה הפתוחה. בשל מבנה הלימודים המיוחד באו"פ הייעוץ האקדמי הוא שירות ייחודי הניתן לסטודנטיות ולסטודנטים, ומטרתו היא להקנות להם יכולות לניהול עצמי של לימודיהם. תהליך זה מתבצע על ידי איתור צרכים וחזקתם,

לימודי אנגלית

הצרכים של בוגרי ובוגרות אוניברסיטאות במאה ה-21 השתנו, וכישורי הבנת הנקרא באנגלית אינם מספיקים להשתלבות בזירה האקדמית ואף בעולם העבודה. מסיבה זו החליטה היחידה למדיניות השפה של מועצת אירופה על קביעת סטנדרטים חדשים לרכישת השפה, הכוללים רכישת ארבע מיומנויות: קריאה, כתיבה, האזנה ודיבור. סטנדרטים אלה הותאמו גם להקשר ישראלי, והמועצה להשכלה גבוהה (מל"ג) הודיעה על יישוםם בשנים הקרובות בכל המוסדות להשכלה גבוהה בארץ.

היחידה לאנגלית באוניברסיטה הפתוחה החלה בתהליך של התאמת הקורסים להוראת השפה האנגלית לסטנדרטים החדשים הנדרשים והפעילה השנה פיילוט אחדים לשילוב ארבע מיומנויות השפה בקורסי אנגלית ברמות השונות. במסגרת הפיילוט הועמדו לשירות הסטודנטים והסטודנטיות אפשרויות נוספות ללמידה ולהבנה של החומר על ידי שאילת שאלות יישומיות המקשרות בין הטקסט הנלמד לחיי היומיום, מתן דוגמאות אישיות מחייהם והבעת דעתם על הטקסט. בקורסים המתקדמים אף נוספו הצגות בעל-פה. כמו כן בכל הקורסים משולבים אמצעי לימוד נוספים – אפליקציות, פלטפורמות ותוכנות שונות על מנת לעודד ולהגביר את העניין ואת שיתוף הפעולה של הסטודנטים והסטודנטיות.

בעקבות החלטה נוספת של המל"ג יושמה חובת נוכחות במפגשי הנחיה בקורסי השפה האנגלית. לשם כך נעשתה התאמה של המערכות, שכללה הגדרה של מספר המפגשים הנדרש לכל קורס, התייחסות לחובת הנוכחות מבחינת עמידה בדרישות הקורס, טיפול במצבים חריגים ועוד.

בית הספר לשלטון מקומי

בית הספר לשלטון מקומי הוקם בשנת 2013 בשיתוף פעולה בין המרכז לשלטון מקומי ובין האוניברסיטה הפתוחה כדי לקדם את הרחבת ההשכלה הגבוהה בקרב עובדים ועובדות של הרשויות המקומיות. משתתפות בו כ-75 רשויות ממג'דל שמש בצפון ועד אילת בדרום בכ-80 קבוצות לימוד. בבית הספר למדו עד היום כ-1,900 סטודנטים וסטודנטיות, בעיקר לתואר ראשון במדעי החברה והרוח בשילוב דיפלומה בלימודי שלטון מקומי. עד כה כ-600 מהם השלימו את לימודיהם ויקבלו את התואר בוגרים ובוגרות.

במסגרת בית הספר נפתחות קבוצות ייחודיות כמענה על צורך של הסטודנטיות והסטודנטים, ודגשים מיוחדים ניתנים לנושאים מיוחדים. לדוגמה, בתוכנית הלימודים של קבוצה אשר החלה ללמוד בתש"ף באשדוד, שולבו קורסים מתחום החינוך.

נוסף על לימודי התואר הראשון לומדים כ-100 סטודנטים וסטודנטיות בתוכנית לתואר שני בממשל ומדיניות ציבורית.

הלימודים ממומנים באופן חלקי באמצעות מלגות של מפעל הפיס. בשנת 2020 הצטרפה לפרויקט עמותת "שחר און", העמותה לקידום מקצועי חברתי של הסטודנטים המעו"ף, כשותפה בסיוע המימון לסטודנטים ולסטודנטיות.

בית הספר למדיניות ציבורית לעובדי מדינה

בית הספר למדיניות ציבורית לעובדי מדינה הוקם באוקטובר 2018. הלימודים בבית הספר מעניקים תואר במדעי החברה והרוח עם דיפלומה במדיניות ציבורית, והתוכנית מוכרת על ידי משרדי הממשלה השונים ומקודמת בשיתוף עם הסטודנטים עובדי המדינה. עד כה הצטרפו לתוכנית כ-340 סטודנטים וסטודנטיות.

בית הספר נותן מענה לקבוצות שונות הנדרשות לתכנים ייחודיים. בתש"ף הוקמה קבוצה ייעודית לשוטרים במרחב אילת המשלבת לימודי מזרח תיכון בהיקפים המוכתבים על ידי משטרת ישראל. כמו כן הוקמה קבוצה ייחודית באור יהודה המשלבת לימודי קרימינולוגיה ומגדר בתוך התואר במדעי החברה והרוח.

מרכזי לימוד ומוסדות מלמדים חדשים

בשנת הלימודים תש"ף נפתחו שני מרכזי לימוד חדשים של התוכנית לשלטון מקומי – בבית שמש וביסוד המעלה.

לאחר שנים רבות שבהן שני מרכזי הלימוד הישירים – אליאנס ותיכון חדש – היו כפופים למחלקת מרכזי לימוד באו"פ, החל משנת 2020 הוחלט להכפיף אותם לקמפוס רמת אביב.

הספרייה

הורחב מאגר "אוצר החוכמה" – ספריית ענק בת 23,000 ספרים ביהדות המצולמים בצורתם המקורית. הספרייה מכילה את כל ספרי היסוד ביהדות וכן ספרים עתיקים ונדירים הרואים אור לראשונה זה מאות שנים. כמו כן נרכשו מנוי למאגר חדש Rock's Backpages – מאגר ארכיוני של עיתונות מוסיקה פופולרית ומנוי לחבילות של סרטי הוראה בבילוגיה ממאגר סרטי הוראה JOVE.

ביוני 2020 אישר פורום המנכ"לים של הספריות האוניברסיטאיות את הפיכת הפיילוט "השאלה בין ספרייתית ללא עלות" למיזם קבוע בשם "מיזם השאלה בין ספרייתית". זהו מהלך חשוב המאפשר לתלמידי ולתלמידות מחקר להגיע לפריטים המבוקשים למחקרם ללא חסמי עלות. השירות ניתן בהתאם לחוק זכויות יוצרים ולמטרות לימוד ומחקר בלבד.

בשנת תש"ף הוסיפה ספריית האו"פ מערכות ממוחשבות ושדרגה את המערכות הקיימות. לספרייה נבנה אתר בית חדש, ידידותי ואינטראקטיבי המותאם גם לגלישה בטלפונים ניידים. לאתר נוספה מערכת שאלות נפוצות המאפשרת צפייה בשאלות ותשובות הנוגעות לפעילויות הספרייה, וניתן לחפש בה לפי מילות מפתח/נושאים. כמו כן נוספה מערכת לניהול מאגרי מידע, שאפשרה בין השאר להתחבר למשאבים מיוחדים שפתחו מו"לים וספקי תוכן ללא עלות בתקופת הקורונה.

הספרייה המשיכה להרחיב את מאגרי המידע שלה. נרכשו מנוי מקוון לעיתונים הארץ ודה מרקר, הפתוח לסגל, לסטודנטים ולסטודנטיות ולעובדי ולעובדות האוניברסיטה.

